

Asia: VN/2382/2024

Lausuntopyyntö yliopistojen rahoitusmallin uudistamista koskevista asetusluonnoksista

Valtioneuvoston asetus yliopistoista annetun valtioneuvoston asetuksen
muuttamisesta

1. Asetusluonnoksen 5 §:ssä esitetään, että yliopistolain 49 §:n 3 momentissa tarkoitettu perusrahoituksesta 81 prosenttia määräytyisi toiminnan laajuuden, laadun ja vaikuttavuuden perusteella ja 19 prosenttia muiden koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella (strategiaperusteinen rahoitus ja valtakunnalliset tehtävät). Koulutuksen perusteella määräytyväksi rahoitusosuudeksi esitetään 44 % (nykyisin 42 %) ja tutkimus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella määräytyväksi rahoitusosuudeksi 37 % (nykyisin 34 %).

Pidättekö esitettyä rahoitusperusteiden keskinäistä painoarvoa tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 1:

-

2. Koulutuksen rahoitusosuuteen (6 §) esitetään lisättäväksi rahoitusosuus, joka perustuu uusiin opiskelijoihin, jotka eivät ole aikaisemmin suorittaneet Suomen koulutusjärjestelmän mukaista korkeakoulututkintoa tai vastaanottaneet korkeakoulututkintoon johtavaa opiskelupaikkaa.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 2:

Tällainen rahoitusosuus kannustaa korkeakouluja kasvattamaan ns. ensikertalaisten osuutta uusista opiskelijoista esimerkiksi ensikertalaiskiintiöiden tai käytettävien valintatapojen kautta. Jos ensimmäisen korkeakoulutuspaikan vastaanottaminen korostuu opiskelijavalinnoissa entisestään, tämä tulee mitä todennäköisimmin lisäämään nuorten paineita tarpeettomasti. Jo nyt huomattava määrä nuorista uupuu jo opintojen aikana tai pian työelämään siirtymisen jälkeen. Tämä

mahdollisesti myös pitkittää korkeakoulupaikan vastaanottamista, jos pääaineen/alan vaihtaminen samalla vaikeutuu.

Muutos vaikuttaisi eri korkeakoulujen rahoitukseen olennaisesti. Riippuu myös alasta, tuleeko opiskelijoiksi ensikertalaisia vai ei. Jatkuva oppimista vaikeutetaan tällä toimenpiteellä. On myös tärkeää huomata, että osa opiskelijoista löytää oman alansa vasta myöhemmin kartutettuaan ymmärrystä itsestään tai koulutusmahdollisuuksista. Ehdotettu rahoitusosuus voi ennakoimattomalla tavalla vaikeuttaa myöhempää kouluttautumista aloille, joilla tarvitaan osaavaa työvoimaa. Lisäksi mahdollisuudella toisen samanarvoisen tutkinnon suorittamiseen pystytään myös vastaamaan työelämässä tarvittavaan erityisosaamisen tarpeeseen.

Uudistus ei tue nuorten ja korkeakoulutettujen työntekijöiden hyvinvoinnista huolehtimista eikä siten myöskään ole työelämän etu.

3. Strategiaperusteisen rahoituksen (7 §) määräytymisperusteita esitetään muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin valtioneuvoston korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita tukeva osuus (ns. ohjelmarahoitus). Jatkossa strategiarahoitus perustuisi korkeakoulun strategiaa ja uudistumista tukevaan osuuteen. Strategiaperusteisen rahoituksen osuus olisi jatkossa 10 prosenttia koko perusrahoituksesta (nykyisin 15 prosenttia).

Strategiarahoitukseen kuuluvasta valtakunnallisesta ohjelmarahoituksesta luopumista vastaava 5 prosentin osuus siirrettäisiin muiden koulutus- ja tiedepolitiikan tavoitteiden perusteella määräytyvästä rahoitusosuudesta toiminnan laadun, vaikuttavuuden ja laajuuden perusteella määräytyvään rahoitusosuuteen.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 3:

Profiloituminen ei saa tarkoittaa pienten ja harvinaisten alojen alasajoa.

4. Muuta lausuttavaa valtioneuvoston asetusluonnokseen

-

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus yliopistojen perusrahoituksen laskentakriteereistä

5. OKM asetuksen 1 §:ssä ja liitteessä esitetään koulutuksen rahoitusosuuden laskentakriteereiksi ja niiden painoarvoiksi seuraavia:

1. Yliopistossa aloittaneiden uusien ensikertaisten opiskelijoiden lukumäärä 3 %

2. Yliopistossa suoritettujen ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärä 19 %
3. Yliopistossa suoritettujen alempien korkeakoulututkintojen lukumäärä 11 %
4. Avoimessa yliopisto-opetuksessa, erillisinä opintoina ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettujen opintopisteiden yhteismäärä 3 %
5. Korkeakoulujen yhteistyösopimusten perusteella suoritettujen opintopisteiden yhteismäärä 1 %
6. Valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn vastauspisteiden yhteismäärä 3 %
7. Yliopistossa ylempien korkeakoulututkinnon suorittaneiden työllisten määrä Suomessa vuosi valmistumisen jälkeen 2 %
8. Valtakunnallisen uraseurantakyselyn vastauspisteiden yhteismäärä 2 %

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 5:

Laadukas opetus ja johtaminen varmistetaan riittävällä rahoituksella ja riittävällä henkilöstömäärällä. Tutkimus- ja opetushenkilöstön lisäksi tarvitaan tukipalveluja ja hyvää hallintoa. Myös pienten alojen rahoitus on turvattava tulevaisuudessa. Koulutuksen tavoitteena on kuitenkin elinikäinen oppiminen ja osaamisen päivittäminen. Pienten alojen rahoitusta tukisi parhaiten se, että korkeakoulujen sisäinen rahanjako huomioisi eri alojen erilaiset opetus- ja tutkimustavat ja -tarpeet.

6. Uusien ensikertaisten opiskelijoiden lukumäärää koskevan uuden laskentakriteerin painoarvo olisi 3 %.

Tämä toteutettaisiin siirtona strategiarahoituksesta (2 % -yksikköä) sekä avoimessa yliopisto-opetuksessa, erillisinä opintoina ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettuja opintopisteitä koskevasta rahoitustekijästä (1 % -yksikkö), jonka painoarvo olisi esityksen mukaan 3 % (nykyisin 4 %).

Uusien ensikertaisten opiskelijoiden lukumäärää koskevan laskenta suoritettaisiin viimeisen käytettävissä olevan vuoden (kesäkuun tilanne) toteutuman perusteella.

Pidättekö ehdotusta uudesta rahoitustekijästä tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 6:

Kommentoitu kohdassa 2.

7. Yliopistoissa kalenterivuonna suoritettujen alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärä - rahoitustekijöiden painoarvojen esitetään pysyvän ennallaan. Rahoitustekijän laskentaan esitetään tarkennuksia

- Alempien ja ylempien korkeakoulututkintojen lukumäärää painotettaessa tutkinnon suorittamisaikaa ja toisen saman tasoisen tutkinnon suorittamista koskeviin kertoimiin esitetään muutoksia. Momentin mukaan tutkintojen lukumäärää laskettaessa yliopistolain 40 §:ssä tarkoitettussa tavoitteellisessa suorittamisajassa suoritettujen tutkintojen lukumäärää painotettaisiin kertoimella 1,8 (nykyisin 1,5).
- Jos ylempään korkeakoulututkinnon suorittanut on aiemmin suorittanut suomalaisessa korkeakoulussa ylempään korkeakoulututkinnon tai ylempään ammattikorkeakoulututkinnon taikka jos alemman korkeakoulututkinnon suorittanut on aiemmin suorittanut suomalaisessa korkeakoulussa alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon, toista tutkintoa painotettaisiin lisäksi kertoimella 0,5 (nykyisin 0,7). Muut laskennan kertoimet pysyisivät ennallaan.
- Teknisenä muutoksena kerroinluokan 1 tutkintoja ei enää jatkossa listattaisi asetuksen liitteessä vaan ryhmään C (kerroin 1) sisältyisivät kaikki sellaiset tutkinnot, jotka eivät sisälly A (kerroin 3) tai B (kerroin 1,75). Muutos ei vaikuttaisi korkeakoulujen välisiin rahoitussuhteisiin, mutta sillä vältettäisiin tarpeeton asetusmuutos sopimuskauden aikana, mikäli käyttöön otetaan uusi tutkintonimike, joka ei sijoitu ryhmiin A tai B.

Pidättekö ehdotusta tavoiteaikakertoimen nostamisesta (1,8) tarkoituksenmukaisena?

Ei

Pidättekö ehdotusta toisen saman tasoisen tutkinnon kertoimen laskemisesta (0,5) tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 7:

Tieteen ja tutkimuksen tason ja vaikuttavuuden nostoon liittyy ratkaisevasti rahoitus. Tutkintojen suoritusajojen lyhentäminen ei automaattisesti paranna tutkintojen laatua. Alat ovat moninaisia ja niillä on erilaisia opetus- ja tutkimusmenetelmiä ja -tarpeita. Kaikkia ei pidä yrittää laittaa samaan muottiin. Pienten alojen rahoitusta tukisi parhaiten se, että korkeakoulujen sisäinen rahanjako huomioisi eri alojen erilaiset opetus- ja tutkimustavat ja -tarpeet. Rahoituksessa tulisi palkita monipuolisesti erilaisista korkeakoulun tehtävän kannalta hyödyllisistä asioista eikä vain julkaisujen määrästä tai opiskelijoiden nopeasta valmistumisajasta.

Laadukas opetus ja johtaminen varmistetaan riittävällä rahoituksella ja riittävällä henkilöstömäärällä. Tutkimus- ja opetushenkilöstön lisäksi tarvitaan tukipalveluja ja hyvää hallintoa. Myös pienten humanististen alojen rahoitus on turvattava tulevaisuudessa. Nykyisessä ja myös lausunnolla olevassa rahoitusmallissa nopea valmistuminen ja tutkintojen määrä ovat vahvassa roolissa, vaikka koulutuksen, opetuksen ja tutkimuksen laadun tulisi olla vahvempi tekijä. Oppiaineet ovat erilaisessa asemassa siinä, kuinka nopeasti tutkinto on mahdollista suorittaa. Tutkinnon laatu on kuitenkin tärkeämpi kuin valmistumisajan tuijottaminen. Entä oppiaineet, joilla on pienet resurssit ja valmistuminen voi venyä jo sen vuoksi, että kurseja on rajallisesti tarjolla? Koulutuksen tavoitteena on kuitenkin elinikäinen oppiminen ja osaamisen päivittäminen.

Rahoitusmallit ohjaavat vahvasti koulutuksen järjestäjiä ja niissä pitäisi huomioida jatkuvan oppimisen mahdollistaminen käytännössä. Samaan aikaan kun korkeakoulutettujen määrää halutaan nostaa, jatkuvasta oppimisesta ja oman osaamisensa päivittämistä tehdään entistä vaikeampaa. Muuttuvilla työmarkkinoilla työllistymiselle välttämättömät jatko-opinnot voivat olla samantasoisia kuin jo aiempi tutkinto.

8. Rahoituslaskennassa avoimen opintopisteistä huomioitaisiin vain ne, joiden tekijällä suomalainen henkilötunnus.

Rajaus edellyttää tiedonkeruumuutoksia ja se tulisi voimaan v. 2024 suoritetuista opintopisteistä alkaen.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 8:

-

9. OKM asetuksen 2 §:ssä ja sen liitteessä esitetään tutkimuksen rahoitusosuuden laskentakriteerien tekijöiksi ja painoarvoiksi:

- 1. Julkaisujen lukumäärä 14 %**
- 2. Yliopistossa suoritettujen tohtorin tutkintojen lukumäärä 9 %**
- 3. Kansainvälinen kilpailtu tutkimusrahoitus 7 %**
- 4. Kotimainen ja kansainvälinen yrityksiltä saatu tutkimusrahoitus ja muu kotimainen tutkimusrahoitus 7 %**

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 9:

-

10. Tohtorin tutkintojen lukumäärää koskevan laskentakriteerin painoarvoa nostettaisiin 9 %:iin (nykyisin 8 %). Voimassa olevan asetuksen tohtorin tutkintoja koskevasta rahoitusrajasta luovuttaisiin.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 10:

-

11. Kansainvälistä kilpailtua tutkimusrahoitusta koskevan laskentakriteerin painoarvoa nostettaisiin 7 %:iin (nykyisin 6 %) ja kotimaista ja kansainvälistä yrityksiltä saatua tutkimusrahoitusta ja muuta kotimaista tutkimusrahoitusta (Suomen Akatemia, Business Finland) koskevan kriteerin painoarvoa samoin 7 %:iin (nykyisin 6 %).

Kotimaisilta ja kansainvälisiltä yrityksiltä saatua tutkimusrahoitusta painotettaisiin laskennassa kertoimella 1,2.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 11:

-

12. Korkeakoulujen vuosien 2025 ja 2026 rahoituksen laskentaan esitetään sisällytettäväksi muutosrajoitin.

Korkeakoulun rahoitus, joka ei sisällä strategiaperusteista rahoitusosuutta eikä yliopistojen valtakunnallisten tehtävien rahoitusta, voisi vähentyä yhteensä enintään 3 prosenttia verrattuna edellisen vuoden rahoituksen tasoon, joka on suhteutettu rahoitusvuonna käytettävissä olevaan laskennalliseen rahoitukseen. Rajauksen laskennasta aiheutuva mahdollinen alijäämä jaettaisiin korkeakoulusektoreittain korkeakoulujen kesken niiden rahoituksen suhteessa. Vastaava rajoitin oli voimassa vuosina 2021-2022.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 12:

-

Muuta lausuttavaa ehdotuksesta

13. Arvionne ehdotuskokonaisuuden vaikutuksista korkeakouluille, korkeakoulujärjestelmälle ja yhteiskunnalle

Laadukas opetus ja johtaminen varmistetaan riittävällä rahoituksella ja riittävällä henkilöstömäärällä. Tutkimus- ja opetushenkilöstön lisäksi tarvitaan tukipalveluja ja hyvää hallintoa. Opiskelijoiden hyvinvointiin vaikuttaa myös opintojen laatu, esimerkiksi pienissä oppiaineissa voi suurin osa opinnoista olla kirjatenttejä tai vastaavia. Myös kiristykset opintoaikoihin ja opiskelijoiden toimeentuloon vaikuttavat hyvinvointiin.

Myös pienten alojen rahoitus on turvattava tulevaisuudessa. Nykyisessä ja myös lausunnolla olevassa rahoitusmallissa nopea valmistuminen ja tutkintojen määrä ovat vahvassa roolissa, vaikka koulutuksen, opetuksen ja tutkimuksen laadun tulisi olla vahvempi tekijä.

Rahoitusmallit ohjaavat vahvasti koulutuksen järjestäjiä ja niissä pitäisi huomioida jatkuvanoppimisen mahdollistaminen käytännössä. Esimerkiksi osa pienistä humanisteista aineista ovat merkittäviä myös sivuaineina, vaikka pääaineopiskelijoita olisikin verrattain vähän. Pienten alojen rahoitusta tukisi parhaiten se, että korkeakoulujen sisäinen rahanjako huomioisi eri alojen

erilaiset opetus- ja tutkimustavat ja -tarpeet. Rahoituksessa tulisi palkita monipuolisesti erilaisista korkeakoulun tehtävän kannalta hyödyllisistä asioista eikä vain julkaisujen määrästä tai opiskelijoiden nopeasta valmistumisajasta. Eri aloilla on erilaiset mahdollisuudet laajentaa rahoituspohjaansa.

14. Mahdolliset muut huomiot ehdotuskokonaisuudesta tai asetusluonnoksista.

-

Muuta lausuttavaa työryhmän ehdotuksista

15. Työryhmä teki myös ehdotuksia, joita ei säädetä asetuksilla. Näitä olivat mm.:

- **Yliopisto- ja ammattikorkeakoululait mahdollistavat sen, että OKM voi myöntää korkeakouluille myös tuloksellisuusrahoitusta korkeakoulun tuloksellisen toiminnan perusteella. Työryhmä ehdotti, että laskennallisen rahoitusmallin ulkopuolella otettaisiin käyttöön korkeakoulujen kesken kohdennettava erillinen kannustepalkkio vaikeammin mitattavien toimien kohdalle (esimerkiksi työ- ja opiskeluhuvinvointi, johtaminen, sidosryhmäyhteistyö). Kannustepalkkiota ei välttämättä kohdennettaisi joka vuosi. Tarkasteltavat teemat voisivat myös vaihdella vuosittain.**
- **Työryhmä katsoi, että tarvitaan syvällisempää tarkastelua isoista järjestelmätason muutostarpeista, sitä tukevista rahoitus- ja ohjauskäytänteisistä sekä tarvetta uudistamisen tutkimukselliseen tukeen. Tutkimus- ja arviointitietoa hyödyntävä valmistelu tulisi käynnistää mahdollisimman pian.**

Mahdolliset huomiot työryhmän esittämistä muista ehdotuksista:

-

Koskenheimo Hanna
Akavan Erityisalat